

استان لرستان، یکی از استان‌های غربی ایران است. این استان ۲۸,۲۹۴ کیلومتر مربع مساحت دارد و جمعیت آن در سرشماری سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۱,۷۱۶,۵۲۷ نفر گزارش شده است. این استان سیزدهمین استان ایران از نظر جمعیت است و یکی از استان‌های پرجمعیت ایران به شمار می‌رود.

خرم‌آباد مرکز استان و بروجرد دومین شهر بزرگ آن است. طبق آمار سال ۱۳۸۵، خرم‌آباد بیست و دومین شهر بزرگ ایران و بروجرد بیست و هشتمین شهر بزرگ کشور است. لرستان سرزمینی کوهستانی است و غیر از چند دشت محدود، سراسر آن را کوه‌های زاگرس پوشانده‌است. اشترانکوه با ۴۰۵۰ متر ارتفاع بلندترین نقطه استان و پست‌ترین نقطه آن در جنوبی‌ترین ناحیه استان واقع شده و حدود ۵۰۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد بر اساس یافته‌های باستان‌شناسی این منطقه یکی از نخستین سکونت‌گاه‌های قدیمی بشر است و مفرغ لرستان از شهرت باستان‌شناسی زیادی برخوردار است.

ریشه نام:

لرها مردمی هستند که از نظر قومی جزئی از مردم کرد به‌شمار نمی‌آیند. واژه "کرد" در دوران تاریخی پس از حمله اعراب به ایران به معنای رمه‌گردانان و کوچ‌نشینان ایرانی‌تبار فلات ایران به کار رفته‌است و معنای قومی خاص نمی‌داده‌است. در برخی از منابع، لرها و دیلمیان و بلوچان و اقوام دیگر را جزء کرد شمرده‌اند زیرا واژه "کرد" به معنی یک نوع شیوه زندگی و نه معنی زبانی بوده است. اما از لحاظ قومیت لرها گروهی جدا از کردها حساب می‌شوند. نام لر در متون تاریخی پس از حمله اعراب به ایران، اولین بار در قرن ۴ هجری قمری به شکل واژه‌های اللریه، لاریه، بلاد اللور و لوریه در متون بازمانده از آن دوران بروز می‌کند.

در لغت نامه دهخدا آمده‌است:

لر طایفه‌ای از ایرانیان چادرنشین است. لر و یا لور نام عشیرتی است بزرگ از عشایر کرد. گروهی از اکراد در کوه‌های میان اصفهان و خوزستان و این نواحی بدیشان شناخته‌آید و بلاد لر خوانند و هم لرستان و لور گویند.

در ذکر مقام لران و سبب وقوع اسم لری برایشان یاد کرده شدند که وقوع اسم لر بدان قوم به وجهی گویند از آنکه در ولایت مارود دیهی است آن را کرد می‌خوانند و در آن حدود دربندی آن را به زبان لری

کوک اگر خوانند و در آن دریند موضعی است که لر خوانند چون اصل ایشان از آن موضع خواسته ایشان را لر خوانند. وجه دوم آن است که به زبان لری کوه پردرخت را لر گویند و بسبب ثقالت راء کسره لام با ضمه کردند و لر گفتند و وجه سوم اینکه این طایفه از نسل شخصی اند که او لر نام داشته و قول اول درست تر می نماید.

تاریخ لرستان:

پیش از رسیدن قوم ماد ساکنان لرستان اقوامی مانند کاسی‌ها، الپیی‌ها، لولویان و عیلامی‌ها، بودند. لرستان به عنوان بخشی از سرزمین ایران شاهد مهاجرت قبایل آریایی بوده است. قوم ماد به غرب ایران کنونی از جمله مناطق لرستان کنونی کوچ کرده اند. مادها پس از ورود به زاگرس اقوام ساکن آنجا یعنی کاسی‌ها، الپیی‌ها، لولویان و عیلامی‌ها و دیگر اقوام آسیایی را در خود حل کردند و زبان ایرانی خود را در منطقه رواج کامل دادند. منطقه لرستان پس از حمله اعراب به ایران، با نام‌های گوناگونی چون جبال، لر کوچک، پیشکوه و لرستان فیلی نیز شناخته می شده است.

اتابکان لر:

اتابکان لرستان عنوان کلی دو سلسله مشهور به اتابکان لر بزرگ و اتابکان لر کوچک است که از اواخر عصر سلجوقیان پیش از چهار سده بر نواحی وسیعی فرمان رانند. لر بزرگ نامی است تاریخی برای کوه گیلویه و بختیاری و لر کوچک نامی است تاریخی برای لرستان، و ایلام

شهرها و شهرستان‌ها:

برابر با جدیدترین تغییرات در تقسیمات کشوری، استان لرستان ۱۱ شهرستان، ۲۷ بخش و ۸۴ دهستان دارد. استان لرستان هم اکنون دارای ۲۳ نقطه شهری و نزدیک به ۳۰۰۰ روستا می باشد. شهرستان های این استان عبارتند از:

- ازنا
- الیگودرز
- بروجرد
- پلدختر
- خرم‌آباد
- دورود
- دوره
- دلفان
- سلسله
- کوهدشت
- رومشگان

لرستان در ابتدای تقسیمات کشوری دوره پهلوی بخشی از فرمانداری کل خوزستان و لرستان بود که خیلی زود از خوزستان جدا و با عنوان فرمانداری کل لرستان مستقل شد. در ابتدای تشکیل، دارای دو شهرستان خرم‌آباد در غرب و بروجرد در شرق بود. در فاصله کوتاهی، الیگودرز از شهرستان بروجرد جدا و سومین شهرستان استان شد. روند تشکیل شهرستان‌های جدید تا اواخر دهه ۱۳۶۰ متوقف شده بود اما در پایان جنگ ایران و عراق، دورود و چالانچولان نیز از بروجرد جدا و چهارمین شهرستان استان لرستان شد. در سال‌های بعد، کوهدشت، نورآباد، الشتر و پلدختر از شهرستان خرم‌آباد و نیز ازنا از شهرستان الیگودرز جدا و تبدیل به شهرستان‌های مستقل شدند. جدیدترین شهرستان این استان، شهرستان دوره است که در اواخر سال ۱۳۸۸ از شهرستان خرم‌آباد جدا و مستقل شد. این شهرستان جدید شامل دو بخش سابق شهرستان خرم‌آباد یعنی بخش دوره چگنی و بخش ویسیان و نیز یک بخش جدید به نام چم پلک می شود. مرکز این شهرستان، شهر سراب دوره است. استان لرستان هم اکنون دارای ۲۳ نقطه شهری است. بزرگترین شهرهای لرستان به ترتیب جمعیت عبارتند از: خرم‌آباد، بروجرد، دورود، کوهدشت و

استان لرستان یکی از استان های کوهستانی در غرب ایران است. بیشتر مناطق این استان را کوه های زاگرس پوشانده است. آب و هوای این استان متنوع است و تنوع آب و هوا در آن از شمال شرق به جنوب غرب کاملاً مشهود است. لرستان از شمال با استان های همدان و مرکزی، از شرق با استان اصفهان، از جنوب با استان خوزستان و از غرب با استان های کرمانشاه و ایلام همسایه است. همچنین این استان از طریق باریکه ای در سمت جنوب شرقی دارای مرز بسیار کمی با استان چهارمحال و بختیاری است.

آب و هوا

لرستان به لحاظ اقلیم و هواشناسی یک استان چهار فصل است و دارای آب و هوای متنوعی است، این تنوع از شمال به جنوب و از شرق به غرب کاملاً محسوس است. زمستان هنگامی که در شمال لرستان برف و کولاک ادامه دارد قسمتهای جنوبی آن دارای هوایی مطبوع و بارانی است. اختلاف ثبت شده در شهرهای استان لرستان بین حداکثر و حداقل مطلق دما بیش از ۸۰ درجه سانتیگراد است. حداکثر دمای ثبت شده ۴۷/۴ و حداقل دمای مطلق ثبت شده ۳۵- است. استان لرستان با بارش میانگین سالانه ۵۵۰ تا ۶۰۰ میلی متر به طور کلی در استان لرستان سه ناحیه مشخص آب و هوایی دیده می شود:

سرد کوهستانی

متعدّل مرکزی

گرم جنوبی

دیدنی های لرستان:

قلعه فلک الافلاک در مرکز شهر خرم آباد

پلی به نام دختر، متعلق به دوره ساسانیان

استان لرستان سرزمینی زیبا با آب و هوای معتدل و کوهستانی است که بین ۴۶ درجه و ۵۱ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۲۲ دقیقه عرض شمالی در کوه های زاگرس میانی واقع شده است. اشترانکوه با ۴۱۵۰ متر ارتفاع بلندترین نقطه استان لرستان است و پست ترین نقطه در جنوبی ترین منطقه استان واقع شده و ارتفاع آن از سطح دریا ۵۰۰ متر است.

آثار باستانی و تاریخی:

مفرغ های لرستان در موزه لوور پاریس

ایوان جنوبی و گلدسته های مسجد جامع بروجرد

لرستان جایگاه آثار باستانی و تاریخی فراوانی است که می توان آن ها را به سه دوره پیش از تاریخ، دوره ایران باستان و دوره اسلامی تقسیم کرد. یافته های پیش از تاریخ لرستان، بیشتر شامل نقاشی ها، کنده کاری های غارها، سفالینه ها و اشیای مفرغی هستند. به دلیل کوهستانی بودن منطقه، نخستین ساکنان در مناطق مرکزی و غربی لرستان سکونت یافتند. در این استان، بیش از ۲۵۰ غار و پناهگاه صخره ای وجود دارد که نیمی از آنان در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده اند. از جمله غارهای مهم می توان

به غارهای منقوش پیش از تاریخ هومیان یک، هومیان دو و میر ملاس کوهدشت و دوشه بخش چگنی خرم‌آباد، غارهای مسکونی پیش از تاریخ دره خرم‌آباد مانند غارهای پاسنگر، قمری، کنجی، گراجنه و یافته و غار باستانی و شگفت انگیز کلماکره پلدختر اشاره کرد.

پل‌ها و دژها

از دوره‌های هخامنشیان و ساسانیان، پل‌ها و دژهای ویران شده فراوانی به جای مانده‌است. پل دختر، پل کشکان، پل شاپوری، پل کلهر، پل معمولان و نیز قلعه فلک الافلاک از این دسته‌اند. گورستان‌ها و تپه‌های تاریخی فراوانی در بیشتر مناطق این استان وجود دارند که هنوز مورد کاوش باستان‌شناسی قرار نگرفته‌اند. فلک‌الافلاک یا دژ شاپورخواست قلعه‌ای تاریخی در مرکز شهر خرم‌آباد در استان لرستان است. فلک‌الافلاک با نام قلعه دوازده برجی هم شناخته می‌شود. قلعه فلک‌الافلاک بر فراز تپه‌ای مشرف به شهر خرم‌آباد و در نزدیکی رودخانه خرم‌آباد قرار گرفته و چشم‌گیرترین اثر تاریخی و گردشگری درون شهر خرم‌آباد است.

مسجدها

مسجدها و امامزاده‌ها نیز از مهم‌ترین آثار به جای مانده از دوره‌های پس از اسلام در این منطقه هستند که مسجد جامع، مسجد سلطانی بروجرد مسجد جامع خرم‌آباد، امامزاده پیرشمس‌الدین بن موسی، امامزاده جعفر بروجرد، شاهزاده احمد پلدختر، شاهزاده محمد کوهدشت، امامزاده ابراهیم نورآباد، شاهزاده عبدالقادر، امامزاده زیدبن علی و امامزادگان ابوالوفا واقع در شهر خرم‌آباد از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین این آثار به شمار می‌آیند. از جمله مهم‌ترین مساجد استان لرستان می‌توان به مسجد جامع بروجرد که به مسجد جمعه نیز شناخته می‌شود اشاره کرد، این مسجدی تاریخی از بناهای معماری سرشناس در شهر بروجرد است. مسجد جامع بروجرد یکی از نخستین مسجدهای ساخته شده در ایران است که در قرن دوم تا سوم هجری در شهر بروجرد بنا نهاده شده‌است. این مسجد زیبا در دل یکی از محله‌های تاریخی شهر نام دو دانگه واقع شده و به لحاظ معماری و قدمت، از بناهای منحصر به فرد استان لرستان و شهر بروجرد است.

گردشگاه‌ها و دیدنی‌های طبیعی

استان لرستان به دلیل قرارگیری در رشته کوه‌های زاگرس و وجود منابع فراوان آب‌داری موقعیت بسیار خوبی از لحاظ گردشگاه‌ها و دیدنی‌های طبیعی است. این استان به دلیل آن که یک استان چهار فصل و دارای آب و هوای متنوعی است و سه ناحیه مشخص آب و هوایی را دارد می‌توان هر گونه دیدنی طبیعی را در این استان مشاهده نمود. کوهستان‌های مرتفع، آبشارهای متعدد، دریاچه‌های طبیعی، جنگل‌های وسیع بلوط و چند دشت وسیع در لرستان نشان می‌دهد که این استان ظرفیت‌های بسیاری برای جذب گردشگر دارد. از مهمترین گردشگاه‌ها و دیدنی‌های طبیعی لرستان می‌توان به این مکان‌ها اشاره کرد:

دریاچه گهر

اشترانکوه

پارک جنگلی شورآب

منطقه گلدشت بروجرد

دریاچه کیو

مجموعه تالاب‌های پلدختر

آبشارها

آبشارها

لرستان به دلیل قرار گرفتن در مناطق کوهستانی و همچنین به دلیل برخوردار بودن از منابع آب بسیار و چشمه‌های فراوان موقعیت بسیار خوبی برای به وجود آمدن آبشارهای طبیعی است. در لرستان حدود ۲۰

آبشار مختلف وجود دارد که هر ساله در فصل‌های مختلف علاقه مندان بسیاری را به خود جذب می‌کنند.

آبشارهای شهرستان الیگودرز:

آبشار آب سفید
آبشار چکان
آبشار تیندر
آبشار لوچ
آبشارهای دورک
آبشار وارک
آبشار چونگ شنه
آبشار تاف
آبشار دره ماهی
آبشار مبارک آباد

آبشارهای شهرستان پلدختر:

آبشار افرینه
آبشارهای شهرستان خرم‌آباد:

آبشار نوژیان
آبشار گریت
آبشار وارک
آبشار مخمل کوه
آبشارهای شهرستان دلفان:

آبشار غسلگه
آبشار سویله
آبشارهای شهرستان دورود:

آبشار بیشه
آبشار دره اسپر

دریاچه‌ها

دریاچه گهر در میان رشته کوه اشترانکوه در استان لرستان واقع است. این دریاچه در منطقه حفاظت شده اشترانکوه و بین بخش ززو ماهرو شهرستان الیگودرز و بخش مرکزی دورود قرار دارد. این دریاچه که به «نگین اشترانکوه» معروف است یکی از زیباترین دریاچه‌های طبیعی ایران به شمار می‌رود و با ارتفاع ۲۳۶۰ متر از سطح دریا در میان منطقه حفاظت شده اشترانکوه واقع شده است. دسترسی به این دریاچه از طریق شهرهای دورود، الیگودرز و ازنا امکان‌پذیر است. آسان‌ترین راه برای دسترسی به این دریاچه از مسیر شهرستان دورود است.

دریاچه کیو در شمال غرب شهر خرم‌آباد قرار گرفته است. مساحت دریاچه هفت هکتار و عمق آن بین سه تا هفت متر است. این دریاچه از ارزش توریستی درون شهری برخوردار بوده و همچنین زیستگاهی مناسب برای جانوران آبی و پرندگان بومی و مهاجر است. کیو در گویش لری مردمان خرم‌آباد به معنی کیود رنگ و آبی است و دلیل استفاده آن آب زلال و عمیق این دریاچه است که به رنگ آبی و نیلی دیده می‌شود.

دریاچه تمی یکی از جاذبه‌های گردشگری الیگودرز است. دریاچه تمی یکی از زیباترین دریاچه‌های کوهستان لرستان به شمار می‌رود که در جنوب استان لرستان و شهرستان الیگودرز در منطقه‌ای کوهستانی قرار دارد. تمی در گویش محلی به مکانی صاف و هموار که در جایی بلند قرار گرفته گفته می‌شود.

چشمه‌ها و سراب‌ها

از جمله موارد طبیعی و اکوتوریستی در لرستان وجود چشمه‌ها و سراب‌های متعدد در سطح این استان است. این سراب‌ها و چشمه‌ها شرایط مناسبی را جهت جذب جمعیت توریستی داخل استان و خارج از استان را فراهم می‌نماید. سراب هنام و سراب کهمان در الشتر، سراب چگنی، کیو و چشمه‌های گلستان، گرداب سنگی در خرم‌آباد، سراب جانیزه، سراب زرشکه، سراب سفید، سراب زارم، سراب کرتول، و چشمه‌های ونایی، دره خونی، هفت چشمه و اسل در بروجرده و اشترینان، سراب غارتمندر و گردکانک، ماهی چال، فرسیان، گایکان، سر دره، رود آب در الیگودرز، سراب چشمه و رودک در دو رود، و چشمه فلغلی در ازنا، اطراف برخی از این چشمه‌ها و سراب‌ها از پوشش گیاهی نادری برخوردار بوده و در طول فصول مساعد شرایط مناسبی را جهت جذب گردشگران فراهم می‌نماید.

مردم‌شناسی

جمعیت استان را طایفه‌ها و تیره‌هایی از قوم ایرانی لر تشکیل می‌دهند. گویش مردم لرستان لری است. محدوده سرزمین‌های لرنشین محدود به استان لرستان نیست و در استان‌های چهارمحال و بختیاری، فارس، اصفهان، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر، خوزستان، همدان و ایلام نیز طایفه‌های گوناگون لر پراکنده‌اند.

زبان و گویش در لرستان

گویش‌های لری یک پیوستار زبانی از گویش‌های ایرانی جنوب غربی است بین گونه‌های کردی و فارسی، که میان مردم لر در غرب و جنوب غرب ایران رایج است. از میان تمام اقوام آریایی لرها از نظر سازمان زبانی رابطه تنگاتنگی با کرد زبانان و فارس زبانان دارند در حالیکه برخی پژوهشگران بیان داشته‌اند که لرها از کردها منشعب می‌شوند دیگر پژوهشگران معتقدند که لرها از قدیم الایام گروهی مستقل بوده‌اند گرچه از دو همسایه فرهنگی خویش تاثیر پذیرفته‌اند. گویش‌های مردم لرستان عبارتند از:

لری خرم‌آبادی: مردم شهرستان‌های خرم‌آباد، دوره و پل دختر و همچنین بخش بسیاری از مردم اندیمشک و شوش در استان خوزستان نیز به این گویش سخن می‌گویند.
لکی: شهرستان‌های سلسله، دلفان و کوهدشت به این گویش سخن می‌گویند.
گویش بروجرده: مناطق شمال شرق استان مانند مناطق بروجرده و بعضی از مناطق دورود به این گویش سخن می‌گویند.

لری بختیاری: مناطق شرق استان از جمله مناطق الیگودرز و ازنا و بخش‌هایی از مناطق دورود به این گویش سخن می‌گویند.
موقعیت اقتصادی:

استان لرستان به سبب داشتن کوهستان‌های پهناور و مراتع بسیار، از گذشته‌های دور زیستگاه مردمی بوده که دامپروری و کشاورزی پیشه اصلی آنان بوده‌است. به همین سبب ساختار طایفه‌ای در این استان از اهمیت بسیاری برخوردار بوده‌است. ایلات و طوایف لرستان گستردگی زیادی دارند اما در مجموع به دو گروه کوچ رو و ساکن تقسیم می‌شوند. طایفه‌هایی از لر بختیاری در شرق لرستان، در مناطق الیگودرز و ازنا ساکن هستند و یا هر ساله به این منطقه کوچ می‌کنند. مراتع فراوان و بارندگی مناسب، امکان پرورش دام و کشاورزی را در این منطقه فراهم نموده‌است. از همین رو پیشه سنتی مردم لرستان دامپروری و کشاورزی بوده‌است. ساکنان مناطق شهری، پیشه‌ور، بازرگان و یا صنعت‌گر بوده‌اند. امروزه درصد قابل توجهی از ساکنان شهرها را کارمندان ادارات دولتی، آموزشی و نظامی تشکیل می‌دهند. دامپروری از جمله فعالیت‌های مهم مردم این استان به شمار می‌رود. از لحاظ صنعتی نیز استان لرستان در حال توسعه است که می‌توان به صنایع ساختمانی، سیمان، فلزی، سرامیک، غذایی، پوشاک، صنایع دستی و شیمیایی اشاره کرد. معادن این استان شامل سنگ تراورتن، مرمریت، فلدسپات، تالک، سنگ آهک، سرب

و روی هستند.

مراکز آموزش عالی:
دانشگاه علوم پزشکی لرستان
دانشگاه لرستان
دانشگاه آیت الله بروجردی
دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد
دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات بروجرد
دانشگاه آزاد اسلامی خرم‌آباد
دانشگاه آزاد اسلامی دورود
دانشگاه آزاد اسلامی الیگودرز

رسانه‌ها:

شبکه افلاک

شبکه افلاک که با نام شبکه استانی سیمای مرکز لرستان نیز شناخته می‌شود. شبکه تلویزیونی استانی متعلق به سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران است که برنامه‌هایی ویژه مردم استان پخش می‌کند. تلویزیون از سال ۱۳۵۱ با نصب چند ایستگاه فرستنده تلویزیونی بخشی از شهرستانهای لرستان تحت پوشش قرار گرفت. برنامه‌های این مرکز پیش از ایجاد شبکه استانی از سال ۱۳۶۷ با افتتاح تلویزیونی محلی استان فعالیت خود را به طور منسجم در مرکز آغاز نمود.

رادیو لرستان

رادیو لرستان در سال ۱۳۳۷ آغاز به کار کرد. در آن زمان نیروی ارتش و لشکر مستقر در خرم‌آباد به وسیله بی سیم، هفته‌ای یک روز به مدت شصت دقیقه برنامه‌های مختلفی پخش می‌کرد. در سال ۱۳۵۱ یک فرستنده یک کیلوواتی با پخش روزانه ۹ ساعت برنامه در خرم‌آباد آغاز به کار کرد که از این مدت ۸ ساعت به تقویت شبکه سراسری رادیو و یک ساعت نیز اختصاص به پخش اخبار و ترانه داشت. در سال ۱۳۵۲ در یکمین سالگرد تاسیس رادیو مرکز لرستان ساعات کار این مرکز به ۱۰ ساعت رسید که از این ده ساعت دو ساعت تولید محلی و بقیه آن تقویت شبکه بوده‌است.

موسیقی لرستان:

موسیقی لرستان از تنوع و پیشینه‌ای کهن برخوردار است که به دو بخش کلی، موسیقی‌های آوازی (کلامی) و موسیقی‌های سازی تقسیم می‌شود. هم‌اکنون موسیقی لری در قالب ترانه به هفت بخش تقسیم می‌شود. بر اساس کاوش‌های باستان‌شناسی در مناطق لرنشین، تصویری از رقص و پایکوبی بر قطعه‌ای سفالی به دست آمده که قدمت موسیقی در این منطقه را به هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح رقم می‌زند. همچنین از آثار و شواهد به دست آمده در این مناطق تصاویری از آلات موسیقی دوران مانند شیپور و تنبور بر روی ظروف نقره وجود دارد که حاکی از رواج موسیقی نزد این قوم در عهد ساسانی است. امروزه نیز برخی از نغمه‌های باستانی در قالب مقامهای موسیقی قومی باقی مانده‌است. موسیقی و ترانه‌های مردم لر معمولاً در میزان‌های مرسوم ۴/۲، ۸/۶، ۸/۷ اجرا می‌شوند. همان‌طور که مشاهده می‌شود این وزن‌ها در موسیقی مردم کرد نیز وجود دارند. اما نکته قابل ملاحظه در این میان نحوه اجرای تاکیدها در هر قوم است که باعث تفاوت و ایجاد ویژگی برای هر قوم می‌گردد.